

Læreplan for Grønlandsk

A: Formål og Introduktion

Formålet for undervisningen i grønlandsk

(Jf. § 9 i Hjemmestyrets bekendtgørelse om trinmål samt fagformål og læringsmål for folkeskolens fag og fagområder.)

Formålet med undervisningen er, at eleverne tilegner sig viden og færdigheder, så de kan forstå talt og skrevet grønlandsk sikkert og nuanceret samt udtrykke sig klart og varieret på sproget både mundtligt og skriftligt. Undervisningen skal sikre, at eleverne tilegner sig et sikkert sprogligt og begrebsmæssigt fundament som grundlag for deres øvrige faglige og almene læring. Undervisningen skal endvidere medvirke til, at eleverne ud fra egne iagttagelser udvikler deres opmærksomhed omkring sproglige og ikke-sproglige kommunikationsformer. Eleverne skal tilegne sig viden om og udvikle bevidsthed om såvel form som funktion i det grønlandske sprog.

Stk. 2. Undervisningen skal medvirke til at styrke elevernes personlige identitet og selvværd. Undervisningen skal fremme elevernes lyst og evne til at opleve, vurdere, reflektere og tage stilling samt til at give udtryk for følelser, erfaringer, viden og holdninger. Eleverne skal udvikle bevidsthed om egen sproglig udvikling, og undervisningen skal gøre dem i stand til at tage et medansvar for egen læring.

Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne oplever sprog som et vigtigt redskab i formidling af viden og erfaring, i samarbejde og i al menneskelig interaktion i øvrigt. Undervisningen skal tilskynde eleverne til at bruge sproget som et middel til erkendelse af egen og andre menneskers situation.

Stk. 4. Eleverne skal gennem oplevelse med viden om sprog og litteratur blive fortrolige med et sprogligt og kulturelt fællesskabs betydning. Gennem undervisningen skal eleverne udvikle forståelse af grønlandsk kultur og dennes samspil med andre kulturer. Undervisningen skal støtte eleverne i deres udvikling til aktive og engagerede samfundsborgere i et demokratisk samfund.

Bemærkninger til formålet

Fagformålet er inddelt i 4 lige vigtige kategorier. Stk. 1 omhandler tilegnelse af basal viden og færdigheder i forhold til faget grønlandsk, stk. 2 handler om styrkelse af personlig identitet og selvværd og om bevidsthed omkring egen sproglige udvikling, stk. 3 handler om sprog som redskab for menneskelig interaktion og stk. 4 handler om det sproglige og kulturelle fællesskabs betydning.

Fagets placering

Der undervises i faget grønlandsk på alle trin og årgange.

For langt de fleste elever vil grønlandsk være modersmålet og der igennem spille en central rolle for elevernes begrebs- og vidensudvikling.

Af hensyn til elever med et andet modersmål er der udarbejdet et tillæg om undervisning i grønlandsk som fremmedsprog (se Appendiks C2.)

Sprog afspejler kulturen og medvirker til identitetsdannelsen, hvilket er en forudsætning for forståelse for andre kulturer.

Sprog bruges af det enkelte menneske som et redskab for kommunikation og udvikles til stadihed gennem brug. Børn starter i skolen med et sprog, som fortsat udvikles gennem samvær, og her spiller bl.a. undervisningen en stor rolle.

Sprog har mange udtryksformer, hvorfor der skal gives rum for en alsidig sprogbrug i alle skolens fag og fagområder.

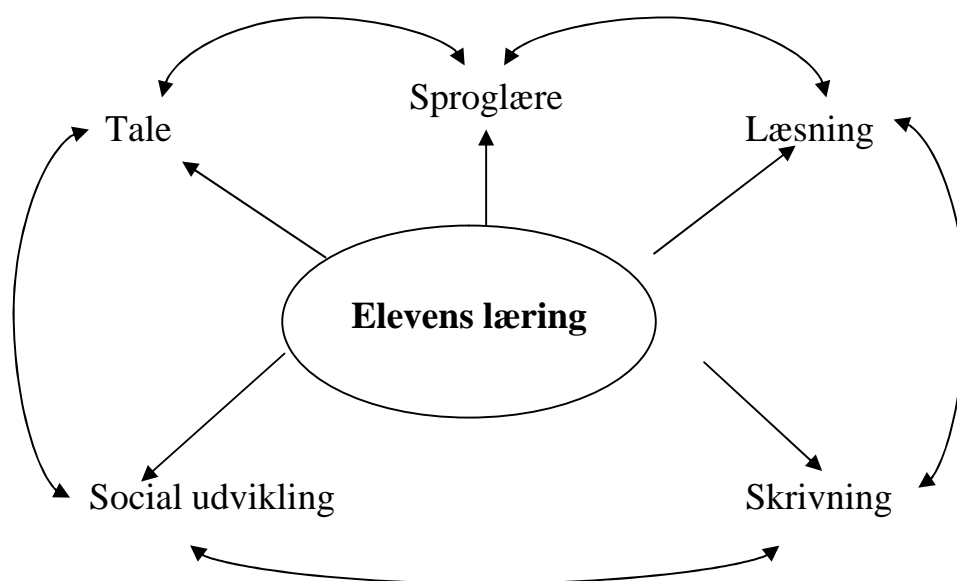
I forbindelse med sprogundervisningen er litteratur og læsning samt skrivning oplagte redskaber til oplevelse, udvikling af ordforråd, sprogbrug og viden. Gennem mundtlig og skriftlig dialog gives eleverne endvidere mulighed for at danne egne meninger og holdninger og udtrykke disse. Skrivning er elevernes adgang til at danne sine meninger og holdninger og til at vise, hvad de har lært, og til skriftligt at kommunikere med andre medmennesker.

Læringssyn og arbejdsmetoder

Såfremt eleverne skal tage medansvar for egen læring, skal målene for undervisningen være klare og kendte. Læringsmålene er således centrale og danner grundlag for undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse med udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger og behov.

Lærer og elever har et fælles ansvar for at nå målene, men det er lærerens ansvar, at undervisningen tilrettelægges med brug af forskellige metoder for at støtte elevernes læring bedst muligt.

Med udgangspunkt i eleven og undervisningsemnet bør undervisningen tilrettelægges, så elevens hele udvikling, både socialt og fagligt, tilgodeses.

Mennesker lærer forskelligt. Derfor er det vigtigt, at der anvendes forskellige og afvekslende arbejds- og undervisningsmetoder, der tager udgangspunkt i alle menneskets sanser og oplevelser, således at den enkelte elev får størst muligt udbytte af undervisningen. Princippet om at benytte forskellige undervisningsmetoder forudsætter også, at klasseværelset indrettes fleksibelt, således at eleverne motiveres og inspireres.

Der findes mange mundtlige udtryksformer, og det er vigtigt, at videreudviklingen af barnets sprog tager udgangspunkt i elevens aktuelle stade. Det er ligeledes vigtigt, at eleverne modtager positiv respons og oplever samtalen som positiv, således at de får indtryk af, at der lyttes til dem, når de fremfører noget, og at der spørges om yderligere informationer i forhold til de meddelelser, de fremsætter. Man bør tale til eleverne i hele sætninger, og eleverne bør opmuntres til det samme.

I forbindelse med litteraturlæsning er det vigtigt at diskutere og forholde sig til indholdet og at give eleverne mulighed for at anvende det, de har lært, i andre sammenhænge. Ved valg af læsestof bør læreren introducere det valgte til eleverne, således at disse kan se formålet med læsningen af netop denne bog.

Eleverne skal også på forhånd vide, hvad formålet er med de forskellige former for skrivning. Principielt bør skrivning afvikles som procesorienteret skrivning på skolen og ikke som hjemmearbejde.

I forbindelse med de forskellige arbejdsmetoder – hvad enten det drejer sig om dialog, læsning, skriftlig fremstilling eller projektarbejde - er det ligeledes vigtigt, at eleverne lærer at støtte hinanden og at samarbejde, såvel som at lærer og elever støtter hinanden og samarbejder.

Ordsproget: "Det man hører, glemmer man; det man ser, husker man, og det man oplever, forstår man." og tolkningen heraf: "Eleverne lærer bedst, når der arbejdes med konkrete ting, og når det kreative og musiske aspekt er med i undervisningen," er vigtigt at huske på i undervisningen. Ligeledes er det vigtigt allerede i planlægningen af undervisningen at huske på, at det er i selve undervisningssituationen, at elevernes motivation og interesse kan skabes og vedligeholdes.

Tale og lytte

Før skolen starter har eleverne allerede et sprog. Deres sproglige nysgerrighed og videbegær skal hele tiden stimuleres: Eleverne skal lytte til sprog, læse bøger, bruge det hørte og læste og tale og skrive om det. Her igennem kan de lære at forholde sig til sprogets nuancer og opbygning. Aktiv lytning, som eleverne bør gøres bekendt med, er en forudsætning for samtale og dialog. Denne lytning og dialog bør trænes dagligt gennem samtale med eleverne om emner, som tager udgangspunkt i deres oplevelser, og emner, som berører dem.

Læsning

Formålet med læsning er at opleve og at lære noget. Det er vigtigt, at eleverne allerede fra læsestart oplever at få et udbytte af deres læsning, og at de bliver præsenteret for mange forskellige former for læsestof, f.eks. bøger, pjecer, skilte, selvproducerede tekster, enkelte ord m.m. Det er ligeledes vigtigt, at eleverne tilegner sig forskellige læsestrategier.

I begyndelsen af læseindlæringen anvendes højtlesning, og efterhånden, som eleverne udvikler deres læseevne, fokuseres mere på indenadslæsning.

Hver enkelt elev skal følges nøje helt fra starten af læseindlæringen, således at det bliver muligt for både lærer og elev at fastsætte individuelle mål for læsningen. Eleverne skal hver dag have mulighed for at læse, og læsningen kan være lærerstyret eller ikke-lærerstyret og f.eks. finde sted i små grupper, så læreren bedre kan observere den enkelte elevs læseudvikling.

Det er nødvendigt, at eleverne i takt med deres sprogudvikling og læseniveau får redskaber til at forstå det, de læser, og at de tilegner sig grundlæggende færdigheder i at opsøge og udvælge materialer.

Skrivning

Det er vigtigt, at eleverne oplever, at samtale, læsning og skrivning hænger sammen og understøtter hinanden, samt at de erfarer skrivningens mange muligheder. Eleverne bør allerede fra læsestart opleve glæden og nytten ved at kunne meddele sig skriftligt og bør gives mulighed for at udvikle deres skriftlige udtryksfærdigheder. Lærerens indstilling og undervisning har stor betydning for, om eleverne udvikler skriveglæde. Eleverne skal hver dag have mulighed for at øve skrivning, både i forbindelse med andre af fagets læringsmål og i forbindelse med andre fag- og fagområder, ligesom de fra begyndelsen skal støttes i at udvikle hensigtsmæssige skrivemetoder bl.a. gennem anvendelse af processkrivning som metode:

Processkrivning

- Idefase: brainstorming, sortere ordene, indhente informationer, disposition.
- 1. udkast.
- Respons på indholdet.
- Redigering og omskrivning – stadigvæk på udkastniveau.
- Korrekturlæsning – specielt ud fra tegnsætning og stavning.
- Færdiggørelse, bl.a. med indsætning af illustrationer.
- Fremlæggelse.
- Evaluering.

Idefase: Man kan i idéfassen benytte sig af forskellige metoder, og det er vigtigt, at denne fase gennemføres i nært samarbejde mellem lærer og elever.

1. udkast: Skrivning påbegyndes med udgangspunkt i idefasen.

Respons: Råteksten vurderes på indholdet, først og senere ses på form og stavning. Hvad kommentering af indhold angår respekteres skriverens indfaldsvinkel og skrivemåde, hvorfor rettelser alene bør betragtes som forslag til forbedringer.

Redigering, korrektur og færdiggørelse: Eleven vænnes til, at et skriftligt arbejde altid vurderes inden aflevering, hvorefter lærer og elev drøfter de nødvendige korrektioner og tilrettelægger og redigerer det skrevne (både indhold og form) - stadig med respekt for elevens egen skrivemåde.

Fremlæggelse: Enhver skriftlig opgave har et formål og kan fremlægges på mange forskellige måder.

Afsluttende evaluering: Til sidst evaluerer lærer og elev i fællesskab, og forbedringsmuligheder diskuteres med henblik på, at eleven fremover kan bruge disse erfaringer.

Arbejdshæfter

I forbindelse med undervisningen kan arbejdshæfter ikke undværes. Eleverne bør lave pæne omslag på de forskellige hæfter, og alle skriftlige arbejder og tegninger bør påføres dato.

Skrivehæfter

Eleverne bør udleveres skrivehæfter som et tillæg til øvrige undervisningsmaterialer. Eleverne bør have at vide, at de kan skrive alt det i dem, som de har lyst til. Skrivehæfter bruges både til enkelte ord og gloser, sætninger, små fortællinger og historier, morsomme stykker, rebus, tanker, tegninger, opdagelser og større opgaver mv.

Brug af hæfter kan forebygge, at eleverne får rod i alt for mange løse papirer.

Logbog

Er beregnet til - dag for dag eller hver uge - at skrive korte huske- eller dagbogsnotater. Indtil eleverne har lært at bruge logbogen, bør læreren sammen med klassen øve dette, og senere bør læreren mindst to gange ugentligt deltage aktivt. Logbogen skal ikke rettes for fejl.

Det er nødvendigt at logbogen opbevares ordentligt, da det er elevernes egen håndbog.

Portfolio

Er et redskab til at følge elevens arbejde. Det kan være hensigtsmæssigt med både en løbende "arbejdsportfolio" samt en præsentationsfolio med de ting, som eleven gerne vil fremvise.

Gennem portfolioen kan eleven selv, sammen med læreren eller forældrene følge op på

- planer, mål
- aktiviteter
- forskellige vurderinger af egne opgaver
- opgaveafslutninger
- evalueringer
- bemærkninger
- nye målsætninger.

Se i øvrigt: "*Portfolio Kalaallit Nunaanni – kopigassartalik (Portfolio i Grønland – kopieringsbog)*", *Ilinniusiorfik 2002*, af Heidi Cortzen, Pierre André Krogh, Oluf Ostermann, Beate Thunberg.

Planlægning

I forbindelse med årsplanlægningen skal læreren overveje, hvilke læringsmål, der skal arbejdes med i løbet af året, samt hvilke undervisnings- og evalueringsmetoder, der vil være hensigtsmæssige i den forbindelse.

I forbindelse med periodeplanlægning bør følgende overvejes:

1. hvad eleverne skal nå i forhold til:
 - læring,
 - holdningsdannelse,
 - motivation,
 - socialt sammenhold, samt
 - arbejdsmetoder,
2. hvordan andre lærere kan støtte, og hvordan der kan samarbejdes med øvrige lærerkolleger,
3. på hvilken måde det kan evalueres, om målene er nået.

Emnearbejde

Når man beskæftiger sig med emner inddrages skriftlige og ikke-skriftlige materialer så som bøger, video (spillefilm, musikvideo, tegnefilm osv.) billeder, logo, reklame, digt, kunst, radiospil m.m., og følgende bør medtages i bearbejdningen:

- indholdsforståelse
- perspektivering
- fortolkning
- ordforklaringer
- grammatik
- inddragelse af tidligere lært stof
- genre
- omskrivning fra én genre til en anden.

Tværfaglige forløb

Det kan anbefales, at der i perioder gennemføres tværfaglige forløb med inddragelse af læringsmål fra andre fag. Et forslag til et sådant forløb er medtaget som et appendiks (Appendiks C3) til denne læreplan.

Evaluering

Elevernes arbejde evalueres løbende på mange forskellige måder, både undervejs i processen og ved slutningen af et forløb/emne/periode. Eleverne bør altid før et arbejde påbegyndes kende målene og være klar over, på hvilke områder de senere vil blive evalueret.

På yngstetrinnet kan de daglige gøremål, projekter og delmål skrives på tavlen, og ved afslutningen af den givne periode diskuterer eleverne resultaterne: Hvad har vi opnået? Hvordan lærte vi? Hvad skal vi gå videre med?

På mellem- og ældstetrinnet kan en periodes delmål, planlagte aktiviteter og arbejder skrives på plancher og hænges op og evalueres f.eks. midtvejs og ved afslutningen af forløbet. Der bør spørges til: Hvad gik godt? Hvordan kommer vi videre?

For at foretage den endelige evaluering må eleverne ved et forløbs begyndelse skrive en problemformulering og disposition. Dette kan sammen med en evaluering af arbejds måde og samarbejde bruges som vurderingsgrundlag.

I forbindelse med undervisningen bør elevernes arbejder udstilles. Der bør derfor altid i lokalet – udover de egentlige undervisningsmaterialer - være sakse, lim, kartoner, farver mv.

Udstillede arbejder bør være så indbydende som overhovedet muligt, hvorfor ødelagte plancher mv. straks repareres eller tages ned.

Brugsanvisning til læreplanen

Læreplanen er opstillet i fire spalter, som vist i nedenstående figur

<i>Læringsmål</i>	<i>Forslag til undervisningen</i>	<i>Forslag til evaluering</i>	<i>Forslag til undervisningsmaterialer</i>
Kategori 1 – 4		Kategori 1 - 4	
I denne spalte anføres de obligatoriske læringsmål for faget delt op i 4 kategorier: <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikation • Indhentning af information • Kultur og levevilkår • Systematisk sprogarbejde og sprogtilegnelse 	I denne spalte anføres forslag til undervisningsaktiviteter, -forløb og -metoder i relation til de enkelte læringsmål eller grupper af læringsmål. Forslagene skal ses som eksempler på, hvordan der kan arbejdes med de pågældende læringsmål, og er udelukkende vejledende.	I denne spalte anføres forslag til evalueringen ud fra læringsmålene i 1. spalte. Forslagene skal ses som eksempler på, hvordan der kan evalueres ud fra de pågældende læringsmål, og er udelukkende vejledende.	
			I denne spalte anføres forslag til undervisningsmaterialer – såvel materialer til elevernes brug som vejledende materialer til lærerens brug. Forslagene skal ses som eksempler på, hvilke typer af materialer, der kan anvendes i arbejdet, og er udelukkende vejledende.

Læringsmålene

Læringsmålene står anført i Hjemmestyrets bekendtgørelse om trinformål samt fagformål og læringsmål for folkeskolens fag og fagområder. Læringsmålene er således ligesom trinformål og fagformål fastsat af landsstyret og angiver obligatoriske, nationale standarder for undervisningens indhold.

Læringsmålene skal danne udgangspunkt for udvælgelsen af indholdet i undervisningen, og dermed også for evalueringen af elevernes udbytte heraf.

Læringsmålene er alle angivet som endemål for det trinnet og er formuleret som afslutninger af den indledende sætning: ”Ved afslutningen af mellemtrinnet forventes det, at eleverne... ”.

Læringsmålene for alle tre trin er inddelt i 4 kategorier:

- Kommunikation.
- Indhentning af information.
- Kultur og levevilkår.
- Systematisk sprogarbejde og sprogtilegnelse.

Kategorierne udgør ikke skarpt adskilte delområder, men skal forstås som forskellige synsvinkler på og aspekter af det samlede faglige indhold. Kategoriernes rækkefølge er således ikke en angivelse af en faglig prioritering eller en rækkefølge som stoffet skal præsenteres i; der skal fortløbende undervises i relevante læringsmål fra flere kategorier i helhedsorienterede undervisningsforløb.

Rækkefølgen af læringsmålene inden for hver kategori er heller ikke udtryk for en faglig prioritering eller progression. Det er her op til læreren at vælge den vægtning og den rækkefølge, som forekommer mest hensigtsmæssig ud fra en vurdering af elevgruppens behov og interesser på det pågældende tidspunkt.

Kommunikation

I sprogundervisning er det vigtigt at gennemføre samtaler for at videreudvikle elevernes sproglige færdigheder. Dialog med henblik på sprogforståelse, lytning, læsning og skrivning benyttes som redskaber i sprogudviklingsarbejdet med henblik på, at give eleverne et rigere sprog og at fremme den kontinuerlige sprogtilegnelse. Eleverne er ved skolestarten allerede i stand til at modtage undervisning, og undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i elevernes sproglige niveau og gennemføres ved hjælp af forskellige teknikker og undervisningsmetoder.

Indhentning af information

Målet er, at eleverne bliver i stand til selvstændigt at indhente information. I disse år kommer der mange informationer gennem aviser, fjernsyn, Internet, annoncer, video, dvd, m.m. og disse informationskanaler bør eleverne kunne benytte og udvælge.

Kultur og levevilkår

Det er vigtigt at kende egen kulturelle baggrund og at forstå sit eget kulturelle ståsted. Der arbejdes grundlæggende ud fra samfundets og lokalsamfundets levende kulturelle rigdom. I undervisningen integreres sagn og sagaer, dialekter, og andre for forståelsen væsentlige elementer. Forståelsen af egen kultur danner grundlaget for forståelse for og holdning til andre kulturer.

Systematisk sprogarbejde og sprogtilegnelse

Der arbejdes kontinuerligt med at udvikle undervisningsmaterialer til brug for hele skoleforløbet, hvilket indebærer materialer lige fra sproglege til materialer om sprogets opbygning. Grundlæggende sprogarbejde og sprogtilegnelse er basale arbejdsredskaber til brug for at give eleverne et rigere sprog i tale, læsning og skrivning. Der arbejdes altid med elevernes sproglige niveau som udgangspunkt.

Forslag til undervisningen

Forslag til undervisningen beskriver forskellige undervisningsmetoder og -aktiviteter og i enkelte tilfælde også egentlige afsluttede undervisningsforløb, som kan anvendes i arbejdet med at nå læringsmålene.

Der er ikke i alle tilfælde et én til én forhold mellem læringsmål og undervisningsforslag. Til nogle af læringsmålene er således anført flere forslag, mens andre undervisningsforslag dækker flere læringsmål.

Forslagene til undervisningen er ikke udtømmende, men skal forstås som vejledende eksempler på og ideer til, hvordan undervisningen kan tilrettelægges.

Som nævnt ovenfor angiver læringsmålene, hvilken viden og hvilke færdigheder eleverne forventes at have tilegnet sig efter afslutningen af hvert trin. Forslagene til undervisningen er kun i begrænset omfang differentieret i forhold til de enkelte alderstrin inden for det pågældende trin. Det er således op til skolen og den enkelte lærer at formulere delmål for undervisningen inden for det enkelte trin, og tilpasse undervisningsforløbene i forhold til elevernes alder og forudsætninger i øvrigt. Det skal understreges at forslagene udelukkende er vejledende, og det er således helt op til den enkelte lærer ud fra egne erfaringer og vurderinger at udvælge i, tilpasse og supplere de anførte arbejdsformer eller at erstatte dem med helt andre.

Forslag til evalueringen

Også for evalueringsforslagenes vedkommende gælder det, at der kan være et eller flere forslag til et læringsmål og et forslag, der dækker flere læringsmål. Det er således hensigtsmæssigt at sætte sig ind i alle forslag til undervisningen og evalueringen inden for hver kategori og betragte disse som et samlet hele.

Evalueringsforslagene kan have generel karakter eller være mere direkte rettet mod det/de anførte forslag til undervisningen. Der er dog i alle tilfælde en forbindelse med læringsmålene.

Der indgår forslag til elevens egen vurdering af sine arbejder og elevgrupperes selvstændige evaluering af deres opgaveløsninger, samt forslag til lærerens vurdering af de enkelte elevers standpunkt og vurdering af den samlede elevgruppe.

Forslagene til evalueringen skal på linie med forslagene til undervisningen betragtes som vejledende eksempler og ideer.

Forslag til undervisningsmaterialer

Forslag til materialer er ligeledes blot at betragte som forslag. Elevernes egne valg skal så vidt muligt tilgodeses, men materialevalget er lærerens ansvar ud fra de givne læringsmål og elevernes forudsætninger. Fortegnelser over relevante materialer findes på skolerne (Inerisaavik/Pilersuiffiks Katalog (fællessamlingen) og Inerisaavik/Pilersuiffiks katalog over undervisningsmidler fra Ilinniusiorfik). Desuden kan der bestilles materialer til gennemsyn (FUI-kataloget), mens andre kan købes gennem Forlaget Atuakkiorfik, og endnu andre kan hentes via internet m.v.

Appendiks

Efter læreplanen følger følgende appendiks:

C1: Tillæg til læreplanen om skrivning

C2: Tillæg til læreplanen om undervisning i grønlandsk for ikke grønlandsksprogede elever

C3: Forslag til tværfagligt forløb i grønlandsk på mellemtrinnet.

Læringsmålene for grønlandsk på alle tre trin

Ved afslutningen af <i>ungstetrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>melletrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinnet</i> forventes det, at eleverne
Kommunikation		
<ul style="list-style-type: none"> • kan udtrykke sig mundtligt og bruge sproget i samtale, samarbejde og fremførelse • kan udtrykke sig gennem fortælling, rollespil, digtning, dramatisering, sang og rytmik • kan bruge hjælpemidler, når de fortæller og dramatiserer • kan bruge sproget som middel til konfliktløsning, underholdning og formidling af viden • kan lytte aktivt og følge op med spørgsmål, lytte til andres tekster og samtale om tekster, de hører • kan læse lette tekster og læse egne tekster op i mindre grupper • kan genfortælle det væsentlige i noget, de har læst eller hørt, og gengive tekster i dramatisk form • kan give udtryk for, hvad de synes om tekster og andre udtryksformer, såsom billeder, tegninger, video og tegneserier • kan skrive enkle tekster om egne oplevelser samt skrive ud fra fantasi, billeder og læste, hørte og setede tekster • kan skrive kronologisk og fortællende samt skrive enkle fiktive genrer som f.eks. eventyr og sagn • kan forholde sig skriftligt ved at tegne og skrive logbog og beskeder • kan skrive og tegne på computer og sende e-mails 	<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge sproget forståeligt og klart i samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse • kan udtrykke sig mundtligt i fortællende, informerende, refererende, kommenterende og argumenterende form • kan udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i sammenhængende mundtlig form • kan præsentere tema- og projektarbejder • kan bruge hjælpemidler, der støtter kommunikationen, f.eks. stikord og plancher • kan bruge sproget som middel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning, argumentation, formidling af viden og manipulation samt har viden om sprogets poetiske funktion • kan lytte aktivt og følge op med analytiske og vurderende spørgsmål • kan læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitteratur og sagprosa • kan læse op og gengive egne og andres tekster i dramatisk form • kan udarbejde refererende, beskrivende, berettende, kommenterende og argumenterende tekster • kan skrive sammenhængende om oplevelser, erfaring, fantasi, viden og følelser i en kronologisk form • kan skrive i fiktive og ikke-fiktive genrer, såsom referat, digte, drama, breve, anmeldelser, dagbøger, rapporter og avisartikler • kan bruge skrivning bevidst som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog, hurtigskrivning og notater • kan give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster 	<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge talesproget sikkert, varieret og argumenterende i samtale, samarbejde og diskussion • kan fremlægge og formidle stof med bevidsthed om, hvilken form der passer til situationen, og udtrykke sig med personlig sikkerhed og selvstændighed • kan udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og veldisponeret form • kan lytte aktivt og forholde sig åbent, analytisk og vurderende til andres mundtlige fremstilling i samtale og dialog • kan læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitteratur og sagprosa • kan udnytte læsning til egen tænkning og egne formål med brug af tekster • kan læse op og gengive egne og andres tekster i fortolkende og dramatisk form • kan skrive refererende, beskrivende, berettende, kommenterende, argumenterende og reflekterende • kan skrive sammenhængende, sikkert og varieret om fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en form der passer til situationen • kan skrive bevidst rettet til en defineret modtager • kan vælge den fiktive eller ikke-fiktive genre, der passer bedst til skriveformålet, målrettet • kan bruge skrivning bevidst og reflekterende som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog og hurtigskrivning og i forbindelse med notatteknik • kan give respons på andres tekster, modtage respons på egne tekster, og bruge færdigheder og erfaringer herfra bevidst ved individuelt arbejde • kan benytte e-mails i internationale sammenhænge og fremstille elektroniske præsentationer, f.eks. hjemmesider

Ved afslutningen af <i>ungstetrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>melletrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinnet</i> forventes det, at eleverne
Indhentning af information		
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge biblioteket og få hjælp til at finde bøger • kan indsamle oplysninger fra andre mennesker om deres viden, erfaringer og historie, i og uden for skolen • kan anvende fagspecifikke computerprogrammer • kan lave simple søgninger på Internettet 	<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge biblioteket selvstændigt og søge information • kan indhente, udvælge og anvende relevante oplysninger om et bestemt emne, f.eks. fra bøger, Internettet, andre medier og fra andre mennesker • kan bruge fagspecifikke programmer • kan benytte ordbøger, opslagsbøger og andre relevante informationer 	<ul style="list-style-type: none"> • kan søge information ved hjælp af forskellige informationskilder, såsom bibliotek, arkiv og Internettet samt andre mennesker og kan bruge kilderne kritisk og selvstændigt i deres eget arbejde • kan bruge ordbogens opslagsdel og indholdsdel
Kultur og levevilkår		
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til, at tekster fra gamle dage er forskellige fra vores tids tekster • har kendskab til grønlandske sagn • har kendskab til forskelle og ligheder mellem grønlandske sagn og andre landes eventyr • kan samtale om tekster og andre udtryksformer ud fra deres umiddelbare oplevelse og forståelse • er bekendt med, at der tales forskellige dialekter i Grønland og den historiske baggrund herfor 	<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til litteraturens foranderlighed gennem tiderne og til, at litteraturen afspejler den tid, hvor den er blevet til • har kendskab til hvordan mundtlige fortællinger skiller sig fra skriftlige fortællinger såsom grønlandske og andre landes eventyr og sagn • har kendskab til salmer, sange og nyere digte • har kendskab til nogle særtræk ved andre dialekter 	<ul style="list-style-type: none"> • har viden om litteraturens foranderlighed gennem tiderne og om, at litteraturen afspejler den tid, hvori den er blevet til • har kendskab til hovedtræk i den grønlandske sproghistorie og litteraturhistorie og har indsigt i den rolle, sprog og tekst spiller i kultur og samfund • har kendskab til mundtlige og skriftlige genrer, • har kendskab til mundtlige former herunder indhold, form og essensen i grønlandske, inuitiske og udenlandske sagn, eventyr og fortællinger • har kendskab til de forskellige grønlandske dialekter og udvalgte inuitsprog

Ved afslutningen af <i>ungstetrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>melletrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinet</i> forventes det, at eleverne
Sprogiagttagelse og systematisk sprogarbejde		
<ul style="list-style-type: none"> • er opmærksomme på sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne tekster • kan bruge forskellige elementære læsestrategier • kan tale med om hovedindhold, tid, sted og handling i tekster og andre udtryksformer, såsom billeder, video og tegneserier • har elementært kendskab til og kan bruge sproglige virkemidler, • kender til, at der er forskel på det talte og det skrevne sprog, samt er opmærksomme på forskelle mellem egen dialekt og skriftsproget • er opmærksomme på sprogets fonetiske funktion, f.eks. rim og remser samt ordspil • er fortrolige med lydanalyse og lydsyntese • kender til bogstavernes lyd, form, navn og funktion • er fortrolige med orddelingsprincipperne • kan stave til og bruge lydrette og hyppige ord i egne tekster • kender til de små og store bogstaver og deres brug • har kendskab til, at sprog er opbygget af ord og sætninger, og kender til forskellige ordklasser 	<ul style="list-style-type: none"> • har indsigt i sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster, • kender og kan bruge forskellige læsestrategier: oversigtlæse, punktlæse, skimlæse og nærlæse • kan fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, resume og referat • kan indsamle stof og disponere et indhold samt skrive fra ide til færdig tekst • har viden om betydningen af og kan bruge sproglige virkemidler • har indsigt i forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog • kan analysere, indholdslæse, tematisere, fortolke, vurdere og perspektivere tekster og andre udtryksformer i samspil med andre • kan gøre rede for genre, hovedindhold, kommunikation, komposition, fortælleforhold, fremstillingsform, personkarakteristik, analyse, fortolkning og miljøskildring og temaer i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre • har viden om forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion og kan udtrykke viden om samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation, eksempelvis ældre og nyere litteratur, myter og sagn, digte, sagprosattekster, brevformer, reklamer og annoncer • kender og kan bruge reglerne for orddeling • kender og kan bruge grundregler for tegnsætning • har viden om navneordenes og verbernes struktur, dvs. stamord, tilhæng og endelser, og sætningsopbygningen • har viden om forholdsendelserne, stedordene, pegeordene og talordene 	<ul style="list-style-type: none"> • kan forholde sig med sikkerhed til formel sproglig korrekthed og sprogbrug i egne og andres tekster, • kan bruge varierede læsestrategier: oversigtlæse, punktlæse og nærlæse efter formålet, • kan fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, mindmap, resumé, referat og noter efter overvejelse om, hvilken form der er bedst egnet • kan indsamle stof, skabe sig overblik og disponere et indhold på en måde, der fremmer hensigten med kommunikationen • kan styre skriveprocessen selvstændigt fra ide til færdig tekst • kan fortolke, vurdere og perspektivere tekster og andre udtryksformer selvstændigt og sammen med andre på baggrund af analytiske iagttagelser • kan gøre rede for genre, kommunikation, komposition, fortælleforhold, fremstillingsform, tema og motiv, sprog og stil samt meningen i tekster og andre udtryksformer selvstændigt og i samspil med andre • har kendskab til hovedtrækkene i det grønlandske sprogs struktur, navneordene og verberne, stedordene, forholdsendelserne, pegeordene, adverbierne, partiklerne, tilhængene til navneord og verber samt sætningens og sætningsleddenes opbygning, • kan læse tekster skrevet i den gamle grønlandske retstavning og kender dens systematik

Læreplan for Grønlandsk

*B: Læringsmål og forslag til undervisningen,
evaluering og undervisningsmaterialer*

Kommunikation	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge sproget forståeligt og klart i samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse • kan udtrykke sig mundtligt i fortællende, informerende, refererende, kommenterende og argumenterende form • kan udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i sammenhængende mundtlig form 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne arbejder med forskellige former for sprogbrug i rollespil, som indeholder dagligdags møder mellem mennesker, (fx en aftale om en fælles aktivitet, løsning af en konflikt, anmodning om hjælp, spørge til en ikke tilstedeværende person, sige tak for noget): <ul style="list-style-type: none"> - Samtale mellem to klassekammerater - Samtale mellem forældre og børn - Samtale mellem bedsteforældre og børnebørn - Samtale mellem lærer og elever - Samtale mellem skoleinspektør og elever - Samtaler mellem voksne, der ikke kender hinanden - Samtale mellem to personer, der taler forskellige dialekter. • Eleverne arbejder i grupper. Hver gruppe vælger en kendt person (lokal eller kendt fra medierne), som er god til at udtrykke sig. Gruppen laver en beskrivelse af personens gestik/kropssprog, samt giver eksempler på typiske ord og vendinger vedkommende bruger. Grupperne forelægger deres arbejde og resten af klassen gætter på, hvilken person det er. • Eleverne arbejder i grupper. Hver gruppe vælger en person (lokal eller kendt fra medierne), og udarbejder et bredt signalement af personen. Signalementerne præsenteres mundtligt for resten af klassen, som gætter på, hvilken person det er. • Der afsættes 15 - 20 minutter en gang om ugen til gruppediskussioner. Eleverne diskuterer i små grupper et emne, (fx musik, film, tv-programmer, sport, bøger eller aktuelle begivenheder). Hver gruppe fremlægger hovedindholdet af gruppens diskussion med begrundelser. Til sidst diskuterer hele klassen. Et synspunkt skal følges af en begrundelse. • Eleverne arbejder i grupper. Hver gruppe får udleveret et billede eller en serie billeder med flere personer på. Grupperne arbejder med at skrive replikker til personerne: Hvad tænker og føler de, hvad har de sagt til hinanden, inden de kom på billedet, hvad siger de på billedet, og hvad siger de bagefter. Gruppen opfører "skuespillet" for hele holdet. • Lad eleverne på skift forberede sig til og give en kort mundtlig præsentation for klassen af et selvvalgt emne - en oplevelse, tanker de har gjort sig om et bestemt spørgsmål, mv.
<ul style="list-style-type: none"> • kan præsentere tema- og projektarbejder • kan bruge hjælpemidler, der støtter kommunikationen, f.eks. stikord og plancher 	<p>Der arbejdes med alle emner og temaer, som interesserer eleverne, fx sport, popidoler, kærlighed, dyr, musik, både eller flyvemaskiner. Arbejdet med læringsmålene indgår også naturligt i undervisningen i de øvrige fag og fagområder i forbindelse med fremlæggelser o.l.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne arbejder i mindre grupper med at udarbejde plancher (plancher i A3-format er bedst; større formater kan virke uoverskuelige for eleverne). De bruger fagbøger el. lign. til at indsamle oplysninger, ord og udtryk samt illustrationer til en selvstændig fremstilling af emnet. Når planchen er færdig, formulerer gruppen en række spørgsmål til deres planche, som de øvrige elever arbejder med at besvare. • I løbet af trinnet arbejder eleverne med flere forskellige trykte tekster og elektroniske medier til at indsamle oplysninger, ord og udtryk samt illustrationer til en selvstændig fremstilling af et emne eller tema. Der udarbejdes en lille avis, en planche, et bånd el lign., som belyser emnet. Eleverne fremlægger deres arbejde ved hjælp af et bredt udvalg af forskellige medier, plancher, foto, lydoptagelser, video, samt computerbaserede programmer. Når arbejdet er færdigt, formulerer gruppen en række spørgsmål til deres produkt, som de øvrige elever så besvarer efter fremlæggelsen.

Kommunikation	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til om eleverne anvender forskelligt sprogbrug i de forskellige situationer, om de bruge uhensigtsmæssige kommunikationsformer, eller om de anvender passende sprogbrug i forhold til situationen. • Læg mærke til, om beskrivelserne er forståelige og indeholder korrekte beskrivelser og iagttagelser. • Læg mærke til, om signalementerne er forståelige og indeholder korrekte beskrivelser og iagttagelser. • Læg mærke til, om eleverne hjælper hinanden med at formulere begrundelserne Fremlæggelserne bør være sprogligt korrekte. • Læg mærke til, om eleverne anvender naturligt talesprog, der svarer til situationerne på billederne, og som giver udtryk for fantasi, følelser, tanker, erfaring og viden hos personerne på billederne. • Bed klassen vurdere fremstillingsformen: Hvad var godt og klart fremstillet? Hvad kunne have været uddybet lidt mere? osv. 	<p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 3, Suleqatigiinneq - Aperisaqattaanneq 1-4 - Inuttaliineq 1-4 - Nassuiaatitallit 1-4 - Tammartajaarfik 1-4.</p> <p>Bøger, video, lydbånd, aviser/tidskrifter og andre materialer foreslået af læreren og/eller eleverne.</p> <p>Anna-Lise Kreutzmann: <i>Nivi. Atuakiorfik Ilinniusiorfik</i>, 1997. (1109-09)</p> <p>Billeder fra gamle kalendere, postkort, reklamer, tegneserier uden tekst o. lign.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om produktet er overskueligt, illustrationerne tydelige, teksterne læselige, og om spørgsmålene kan besvares ud fra de oplysninger, der gives i præsentationen. • Læg mærke til, om den enkelte elev kan anvende forskellige hjælpemidler under fremlæggelsen af arbejdet, og om elevernes valg af hjælpemidler er passende i forhold til emnet. Lad eleverne begrunde deres valg af medie og fremstillingsform. 	<p>Projekt: <i>Uumasunik allaaserinminneq</i> – kopimappen.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<p>• kan bruge sproget som middel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning, argumentation, formidling af viden og manipulation samt har viden om sprogets poetiske funktion</p>	<p>• "Du er meget sammen med en kammerat, som sommetider lokker dig til at gøre ting, som du egentlig godt ved ikke er helt rigtige. Flere forskellige mennesker siger til dig, at du ikke skal se kammeraten så meget. Hvem lytter du til?" Eleverne deles i 5 grupper, der skal optræde som:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Din mor 2. Din bedste ven 3. Din klasselærer 4. Din far 5. Din bror/søster <p>Hver gruppe udarbejder fem forskellige argumenter, der skal overtale dig til ikke at være så meget sammen med den dårlige kammerat.</p> <p>• Eleverne diskuterer en aktuel begivenhed. Før diskussionens start drøftes det i klassen, hvilke vendinger der kan bruges i sådanne situationer, og disse skrives på tavlen, fx:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jeg mener - jeg synes ikke, du har ret, fordi - jeg mener at det er rigtigt, fordi - jeg forstår ikke, hvad du siger - hvor ved du det fra? - giv mig et eksempel på det <p>Eleverne deles i grupper, og grupperne deles i to undergrupper. Den ene undergruppe skal være for et givent emne og den anden undergruppe skal være imod. Undergrupperne formulerer hver fem argumenter henholdsvis for og imod emnet. Grupperne får nu 10 minutter til at diskutere emnet. Efter diskussionerne fremlægger en elev fra hver gruppe resultatet af gruppens diskussion: Hvem argumenterede bedst? Aktiviteten kan tilrettelægges i forbindelse med undervisningen i samfundsfag.</p> <p>• Eleverne vælger på skift en sang hver uge. Sangen synges, indtil alle har lært den. Eleverne arbejder i grupper med at beskrive hvilke følelser, der udtrykkes, hvilke metaforer der bruges, og hvordan rim og rytmer bruges af forfatteren mv.</p>
<p>• kan lytte aktivt og følge op med analytiske og vurderende spørgsmål</p>	<p>• Se en video om fx et dyr: Læreren har i forvejen udarbejdet spørgsmål, som kan besvares ud fra indholdet på videoen. (<i>Hvor lever dyret? Hvad spiser det? Etc.</i>) Eleverne får udleveret spørgsmålene og læser dem igennem, inden de ser videoen, så de ved, hvilke informationer de skal se og lytte efter. Eleverne ser videoen så mange gange, det er nødvendigt for at besvare spørgsmålene.</p> <p>• Eleverne lytter til et bånd eller lærerens oplæsning (eleverne har ikke den trykte tekst). Læreren har i forvejen udarbejdet arbejdsark, som kan udfyldes ud fra indholdet af oplæsningen. Eleverne får udleveret arbejdsarkene og læser dem igennem, inden de lytter, så de ved, hvilke informationer de skal lytte efter. Eleverne arbejder derefter sammen to og to med at udfylde arbejdsarkene korrekt. Til sidst stiller eleverne spørgsmål til sproglige eller indholdsmæssige ting, de ikke har forstået.</p> <p>• Eleverne arbejder i grupper og laver to og to en beskrivelse af et alderssvarende problem, fx:</p> <ul style="list-style-type: none"> - min bedste kammerat vil ikke have noget med mig at gøre og har fået nye kammerater. - jeg vil ellers gerne spille fodbold, men får ikke lov til det af mine forældre. - jeg er bange for at gå ude om aftenen, når der er mørkt. <p>Et par fremlægger sit problem, og de øvrige medlemmer i gruppen lytter til fremlæggelsen og stiller relevante spørgsmål som:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvorfor? - Hvorfor dog det/hvad var grunden? - Kan I forklare lidt mere om det? – osv. <p>Spørgsmålene skal udelukkende stilles for at få flere oplysninger og må ikke være ledende eller udtrykke spørgerens personlige mening. Når alle oplysninger er kommet frem, vurderer eleverne om der er sammenhæng i oplysningerne, eller om de er modstridende. Derefter diskuterer gruppen et eventuelt forslag til løsning af problemet.</p> <p>Arbejdet med læringsmålet indgår i øvrigt som en integreret del af undervisningen i øvrige fag og fagområder.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<p>De fem grupper præsenterer deres argumenter først mundtligt og derefter skriftligt på planche eller på tavlen. Klassen diskuterer derefter, hvilke argumenter, der er de bedste, og hvad der gør dem virkningsfulde.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne bruger de anviste vendinger og sprogligt begrundet deres argumenter. • Bed eleverne forklare, hvad de forstår ved begrebet poesi, og bed dem give udtryk for, hvad de mener om digtet og begrunde deres mening. 	<p><i>Erinarsuutit</i>, Atuakkiorfik 1987.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne svarer korrekt på spørgsmålene. • Læg mærke til, om eleverne udfylder arbejdsarkene korrekt, og om eleverne selv er opmærksomme på, hvad de har vanskeligt ved at forstå. • Når samtalen er slut giver eleverne en vurdering af deres samtale. Har de fået de nødvendige oplysninger? Har de stillede spørgsmål uddybet problemet? 	<p><i>Ippernat niviukkallu</i>. Video. KNR, 1990. Pilersuiffik, Fællessamlingen.</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 2, Oqaasilerineq - Akisassat 1-6.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitteratur og sagprosa • kender og kan bruge forskellige læsestrategier: oversigtslæse, punktlæse, skimlæse og nærlæse (fra Systematisk sprogarbejde og sprogtilegnelse) • kan fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, resume og referat (fra Systematisk sprogarbejde og sprogtilegnelse) • kan læse op og gengive egne og andres tekster i dramatisk form 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne arbejder med de i læringsmålet nævnte og andre læsestrategier, f.eks.: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Skimming</i>, hvor man hurtigt løber ned over teksten, for at få fat i hovedindholdet. Eleverne får et tv-program for en uge. De skal på 5 minutter finde 5 programmer, de gerne vil se, og 5 programmer, de ikke har lyst til at se. - <i>Skanning</i>, hvor man leder efter en bestemt oplysning. Læreren udarbejder arbejdsark, og eleverne arbejder i et fastsat antal minutter med at finde oplysninger i faglige artikler i fx biologi- eller geografibøger. - <i>Oplevelseslæsning</i> af digte romaner, noveller eller længere tekster, hvor man skal have overblik, så hovedindholdet og nogle detaljer huskes. Eleverne arbejder i grupper. Digte eller korte fortællinger klippes i stykker og udleveres til eleverne. Overskriften udleveres ikke. Eleverne samler digtet eller fortællingen og finder på en overskrift selv. Alle grupperne fremlægger derefter digtet eller fortællingen gennem kropsligt, lydligt eller andet udtryk. - <i>Nærlæsning</i> af opskrifter, brugsanvisninger o.l., som kræver, at man lægger mærke til alle enkeltheder. Eleverne laver mad eller bager efter en opskrift. • Der arbejdes med alderssvarende skønlitterære tekster. Eleverne arbejder i par eller grupper med <ul style="list-style-type: none"> - <i>For-forståelse</i>: Eleverne prøver at gætte indholdet ud fra titel og illustrationer. <ul style="list-style-type: none"> - Hvilken genre er det, en thriller eller en kærlighedshistorie? - Hvad fortæller bagsideteksten om indholdet? - <i>Indholdstilegnelse</i> på forskellig måde: <ul style="list-style-type: none"> - ved at lytte til bånd - ved at lytte til lærerens højtlesning - ved selvstændig stillelæsning - eller en kombination. - <i>Meddigtning</i> ved at: <ul style="list-style-type: none"> - udbygge personerne og digte flere personlige oplysninger om dem - vælge et passende afsnit og dramatisere det. Eleverne opfører det valgte afsnit som skuespil - vælge en episode i bogen, som ikke er uddybende beskrevet og lad eleverne digte flere detaljer - skrive en fortsættelse af historien med de samme personer og fortæl, hvad der skete fem år senere. Elevernes meddigtning hænges op i klassen, så alle kan læse det. - <i>Spørgsmål til teksten</i>: teksten deles op, og eleverne deles i grupper, hvor hver gruppe laver opgaver til deres tekstdel og illustrationer. Opgaverne kopieres, så hele holdet kan løse dem. Grupperne retter de andre gruppers besvarelser af deres opgaver. • Eleverne skriver notater om de bøger, de læser som selvstændig læsning, i deres arbejdshefter. Inden de går i gang med at læse bogen, skal de nedskrive det, de eventuelt ved om den i forvejen. De noterer herefter løbende: <ul style="list-style-type: none"> - hvor mange sider de har læst, - hovedpunkterne i det læste afsnit, - ord, de har lagt særlig mærke til i teksten, og - de sværeste ord i teksten. Læreren gennemgår, hvordan man kan finde ud af betydningerne af svære ord i bogen. • Læreren lader elever læse højt for sig individuelt eller i små grupper. Læreren har så mulighed for at arbejde særligt med hver enkelt elev med hensyn til forståelse af indhold, rytme og udtale. • Eleverne hjælper hinanden i små grupper med at øve sig i oplæsning af udvalgte tekststykker, fx i forbindelse med forældremøder. Der arbejdes både med elevernes egne tekster og med tekster valgt af læreren.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne arbejder hensigtsmæssigt med de forskellige strategier, og om eleverne forstår indholdet af de valgte tekster • Læg mærke til, om elevernes meddigtning har passende sammenhæng med originalteksten. • Læg mærke til, om elevernes dramatisering udtrykker forståelse af tekstens indhold. • Læg mærke til, om elevernes løsninger er korrekte. • Læg mærke til, om eleven til stadighed er i gang med selvstændig læsning af forskellige, passende tekster. • Læg mærke til, om eleverne kan anvende relevante notatteknikker • Læg mærke til, om eleverne kan læse op med en passende hastighed og udtale. 	<p>Tv-programmer, telefonbøger, fagbøger, undervisningsbøger, digte, korte fortællinger, brugsanvisninger og opskrifter.</p> <p>Hans A. Lyngé: <i>Allattariarsorneq, Ilinniartitsisup mappersagaa</i>. Ilinniusiorfik, 1997. Bogen giver ideer til alle sider af undervisningen i skriftlig fremstilling.</p> <p><i>Marlukkaarluni atuarneq</i> - kopimappen</p> <p>Regine Gr. Benjaminsen: <i>Ajorani</i>. Atuakkiorkfik Ilinniusiorfik, 1994. (6112-03) Der er opgaver hertil i kopimappen.</p> <p>Astrid Lindgren: <i>Piiaasup pania Ronja</i>. Atuakkiorkfik Ilinniusiorfik, 1994. (1144) Der er opgaver hertil i kopimappen.</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 3, Suleqatigiinneq - Erlinnartuutunik ujarlerneq.</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 2, Atuarneq - Atuakkanik naliliineq 1-6 - Assilissanik misissueqqissaarneq 1-6.</p> <p>Birthe Lyngé m.fl. <i>Isiginnaagassiat</i> 1 - 5. Ilinniusiorfik, 1999. (1163)</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 2, Atuarneq - Isiginnaagassiorneq 1-7.</p> <p>Atuffarissaatit (Læsekursusmappe)</p> <p>Kopimappen: <i>Kalaallisut II 10.-12. klassini allattariarsorneq</i>, s. 1-16.</p> <p>Regine Gr. Benjaminsen m.fl.: <i>Minit-tornerit 4, Ilinniartitsisunut ilitsersuut</i>. Ilinniusiorfik, 2000.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan udarbejde refererende, beskrivende, berettende, kommenterende og argumenterende tekster • kan skrive sammenhængende om oplevelser, erfaring, fantasi, viden og følelser i en kronologisk form • kan skrive i fiktive og ikke-fiktive genrer, såsom referat, digte, drama, breve, anmeldelser, dagbøger, rapporter og avisartikler • kan bruge skrivning bevidst som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog, hurtigskrivning og notater • kan give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster • kan indsamle stof og disponere et indhold samt skrive fra ide til færdig tekst (fra Systematisk sprogarbejde og sprogtilegnelse) • har viden om betydningen af og kan bruge sproglige virkemidler (fra Systematisk sprogarbejde og sprogtilegnelse) 	<p>Eleverne skal have mulighed for at arbejde med skriftligt udtryk hver dag. De kan skrive dagbog om deres oplevelser, logbog om det, de har lært og arbejdet med, individuelt eller på fælles plancher .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Der arbejdes desuden med forskellige skriveaktiviteter, eksempelvis: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Referater</i>, hvor det vigtigste i en tekst gengives - <i>Anmeldelser</i>, hvor der udtrykkes personlige holdninger til fx musik, film og bøger - <i>Digte</i>, hvor der udtrykkes følelser og bruges metaforer - <i>Billedbeskrivelser</i>, der omsætter billedsproget til ord - <i>Essays</i> - en fremstilling af et emne skrevet i personlig form - <i>Argumenterende tekster</i>, hvor der udtrykkes personlige holdninger og vurderinger - <i>Informative tekster</i>, hvor der bruges et fagligt ordforråd - <i>Breve</i>, hvor der udtrykkes personlige oplevelser og overvejelser - <i>Fabulerende tekster</i>, hvor der fx fortælles en historie. • I forbindelse med de forskellige skriveaktiviteter arbejder eleverne bevidst og systematisk med <i>processkrivning</i>: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Idéfasen</i> eller <i>førskrivefasen</i> skal give ideer og indhold, og et sprogligt beredskab i form af centrale ord og begreber. Eleverne får ideer fra læsning af tekster, brainstorming og samtale om emnet. - <i>Første udkast</i> er hurtigskrivning i 5 - 10 minutter. Eleverne skriver uden stop, uden at slå op i ordbog eller spørge læreren. De koncentrerer sig om at følge en tanke til ende. - <i>Organisering</i> og <i>videre bearbejdelse</i>, så teksten får sammenhæng. Der bruges hjælpemidler, fx ordbøger. Eleverne arbejder sammen, parvis eller i grupper på tre. - <i>Respons</i>: en anden person læser - eller lytter - og reagerer på teksten med kommentarer og spørgsmål til indholdet. Spørgsmål og kommentarer skal være hjælp, så eleverne kan komme videre. - <i>Omarbejdning</i>: <ul style="list-style-type: none"> - der kan indføres beskrivelser - af personer, natur og miljø - der kan indsættes direkte tale - man kan variere slutningen og begyndelsen - der kan byttes om på afsnit - eleverne skal opdage uunderbyggede påstande og mangel på sammenhæng. - til sidst skal der rettes formelle fejl: sproglige og ortografiske. - <i>Publicering</i>: det er vigtigt, at elevernes arbejde publiceres, og at de på forhånd ved, hvordan arbejdet skal publiceres, så de forstår hensigten med det skriftlige arbejde.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne overholder nedenstående krav: <ul style="list-style-type: none"> - Fremstillingerne skal være rimelig korrekte med hensyn til syntaks og ortografi - Fremstillingerne skal være disponerede og overholde kravene til formen for de forskellige teksttyper: <ul style="list-style-type: none"> - et referat må ikke være en genfortælling, men skal nøgternt gengive hovedindholdet - anmeldelser skal udtrykke personlige meninger om godt og skidt med begrundelser for disse - digte skal udtrykke følelser - ikke fortælle om dem - billedbeskrivelser skal fortælle om genre, rum, tid, handling og personer - essay formen skal indeholde personlige følelser, synspunkter og overvejelser - argumenterende tekster skal indeholde holdninger og vurderinger og begrundelser for disse - informative tekster skal udtrykke viden - breve skal overholde brevformen med modtager og afsender og skal udtrykke personlige følelser og relationer - fabulerende tekster kan fx være eventyr eller science fiction, og det skal være en afsluttet historie, som indeholder formkravene til den valgte genre • Læg mærke til, om eleverne i responsfasen samarbejder konstruktivt om deres eget og andres arbejde. • Der læses op for hele klassen eller for mindre grupper, som så udtrykker fem "meninger" om arbejdet. • Der laves en bog, som læses i klassen eller af andre klasser, og der meldes tilbage om reaktionerne på teksterne. 	<p>Biggi Nielsen: <i>Suliassat, Gummi-Tarzan</i>. Pilersuiffik, 1998. Pilersuiffik, Fællessamlingen.</p> <p>Carsten Scheuer: <i>Aviisiliorta, Atuakiorfik Ilinniusiorfik</i>, 1998. (6118)</p> <p>Projekt: <i>Uumasunik allaaserinnineq</i> - kopimappen.</p> <p><i>Immeraat atorlugu aalajangersumik sammisalimmik allanneq</i> - kopimappen.</p> <p>Tegneserie: <i>Jo, suliassartai</i> – kopi-mappen.</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 2, Allanneq - Tunaartassaliorneq 1-7 - Allaaserinnineq 1-7 - Oqaluttualiorneq 1-3 - Pilersaarusionerq 1-3.</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 3, Taalliorneq - Taallalerineq 1-6 - Taalliorneq 1-9 Tusagassiorneq - Paasisassat 1-5 - Paasisutissiineq 1-4.</p> <p>Regine G. Benjaminsen m.fl.: <i>Minitornerit 4, Ilinniartitsisunut ilitersuut</i>. Ilinniusiorfik, 2000.</p> <p>Plakaten: <i>Allannerup ineriartortinnera</i> (1184).</p> <p><i>Klassip atuagaaqqiaa</i> – kopimappen.</p> <p>Afsnittene i kopimappen om skriftligt arbejde.</p>

Indhentning af information	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge biblioteket selvstændigt og søge information • kan indhente, udvælge og anvende relevante oplysninger om et bestemt emne, f.eks. fra bøger, Internettet, andre medier og fra andre mennesker 	<ul style="list-style-type: none"> • Skolebibliotekaren holder et bibliotekskursus, der omfatter <ul style="list-style-type: none"> - bøgernes opstilling og klassifikation - reglerne for udlån og aflevering - opgaver, hvor eleverne selv arbejder med at finde og bruge materialerne - søge information på Internettet. • Eleverne vælger selv et emne, de vil arbejde med og lave en fremlæggelse af. Emnet kan være abstrakt (kærlighed, sult, venskab) eller konkret (en sportsgren, et dyr). Eleverne op søger informationer om emnet i forskellige medier og eventuelt fra relevante personer. Præsentationen skal indeholde: <ul style="list-style-type: none"> - et foredrag på mindst 3 minutter - en plakat med relevante oplysninger - et skriftligt resume til alle elever.
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge fagspecifikke programmer 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne præsenteres for almindelige edb-programmer som fx Works-suiten. Derudover præsenterer læreren helt specifikke småprogrammer. <p>Det er vigtigt, at eleverne får mulighed for at arbejde gentagne gange med de forskellige programmer, således at det bliver rutine for dem at bruge computerne, og de derefter kan koncentrere sig om det faglige indhold i arbejdet.</p> <p>Det er ligeledes vigtig, at eleverne kan vurdere, om det er computerprogrammer eller andre metoder, der er mest hensigtsmæssige til løsning af opgaverne</p>
<ul style="list-style-type: none"> • kan benytte ordbøger, opslagsbøger og andre relevante informationer 	<ul style="list-style-type: none"> • Systematisk brug af ordbøger introduceres ved små konkurrencer: "Se på side XX og find: <ul style="list-style-type: none"> - det længste ord på siden - det korteste ord på siden - det korteste ord, der ender på "k" (eller et andet bogstav) - det længste ord der begynder med "m" (eller et andet bogstav) - find tre ord der ender på "t" (eller et andet bogstav) - hvilken side "ataata" (eller et andet ord), står på - det ord, der står lige efter "narsaq, "angut" (eller andre ord) Den elev, der finder ordet først, løber hen og skriver det på tavlen." <p>Senere på trinnet arbejder eleverne løbende med at lave forklaringer på ord, de ikke forstår ved hjælp ordbøger eller spørgsmål til fx familiemedlemmer. Ordforklaringerne hænges op, så alle kan læse dem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne introduceres til at finde konkrete oplysninger på dansk (og eventuelt, sidst på trinnet, på engelsk) i populære opslagsværker. Disse oplysninger anvendes så på grønlandsk i det videre arbejde. • Eleverne vælger en rekord, der interesserer dem. De finder alle relevante oplysninger og skriver dem sammen til en fortløbende tekst. Klassen laver sin egen "Rekordbog" på grønlandsk, der kopieres og deles ud til andre klasser.

<i>Indhentning af information</i>	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Giv eleverne enkeltvis eller i grupper en opgave om et konkret, afgrænset emne, eksempelvis om kajaker, flodheste e.l. Eleverne fremlægger resultaterne og forklarer, hvordan de har fundet de relevante informationer. Læg mærke til, om eleverne har indhentet, udvalgt og anvendt relevante oplysninger. • Lad eleverne gøre rede for, hvordan og hvor de har fundet frem til de anvendte informationer, og hvorfor de har valgt netop disse til at belyse det pågældende emne. 	<p>Christian Mei-Lien Bonde m.fl.: <i>Sådan finder du materialer på skolebiblioteket</i>. Bibliotekscentralens Forlag, 1990. Pilersuiffik, Fællessamlingen.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Giv eleverne små afgrænsede opgaver med grundlæggende funktioner i de valgte programmer, og lad dem forklare hvordan de løste opgaven. <p>Læg løbende mærke til, om opøver rutine i at anvende programmerne.</p> <p>Bed løbende eleverne begrunde, hvorfor de anvender et givet program til de givne opgaver, og bed dem gøre rede for, om opgaven kunne løses på anden måde.</p>	<p>CD fra Pilersuiffik (6501) med følgende programmer: <i>Sandt & Tolk</i> <i>Atuagaq Oqaluttuartoq</i> <i>Kalaallisooq</i> <i>Oqaatsit assiliartallit</i> <i>Pulateriaq</i> <i>Assit isumaat</i> <i>Atuakkialerissut</i> <i>Titartakkat</i> <i>Allalluni sullivik</i> <i>Ordbogi assitalik</i>.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne behersker alfabetet og hurtigt kan finde de ønskede ord. • Læg mærke til, om eleverne kan vælge og bruge relevante opslagsbøger. 	<p><i>Qeqertaq</i> – kopimappen.</p> <p>Informationsmaterialer: - pjecer, - reklamer, - leksika, - ordbøger, - opslagsværker.</p> <p>Guinness' Rekordbog.</p>

Kultur og levevilkår	
Læringsmål	Forslag til undervisning
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til litteraturens foranderlighed gennem tiderne og til, at litteraturen afspejler den tid, hvor den er blevet til • har kendskab til, hvordan mundtlige fortællinger skiller sig fra skriftlige fortællinger, såsom grønlandske og andre landes eventyr og sagn • har kendskab til salmer, sange og nyere digte 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne arbejder med indholdet af skønlitterære tekster fra forskellige perioder ved hjælp af spørgeord: <ul style="list-style-type: none"> - hvem? - om personer: navn, alder, udseende, egenskaber, forhold til de andre personer - hvor? - om sted: geografisk, by/bygd, ude/inde - hvornår? - om tid: fortid/nutid/fremtid, årstal, tid på døgnet - hvad? - om indhold: konflikter, kærlighed, samfundsforhold - hvorfor? - om hensigten: budskab, underholdning. Eleverne skal kunne henvise til konkrete steder i teksten. • Eleverne læser myter og sagn fra både Grønland og andre lande og inddeler dem i kategorier, for eksempel fortællinger om: <ul style="list-style-type: none"> - livsanskuelse - opfattelse af naturen - fabler om dyr - særlige mennesker - beretninger om drab og hævn - mærkelige historier - møde med fremmede. • Eleverne læser eventyr af H. C. Andersen, og læreren gør opmærksom på forskellen mellem folkeeventyr og eventyr, hvor forfatteren er kendt. • Eleverne arbejder i grupper med at skrive et nutidigt eventyr, hvor der forekommer moderne teknik. Eventyrene kopieres og deles ud, så alle kan læse dem. Klassen diskuterer, hvilket der er det mest "eventyrlige". • Eleverne arbejder med lyrik ved hjælp af spørgeord og faste spørgsmål: <ul style="list-style-type: none"> - hvem handler digtet om? - hvad handler det om? - udtrykkes der tanker eller beskrivelser? - hvilke følelser gives der udtryk for? - bruges der metaforer (billeder)? - hvad er hensigten? - hvilke rim er der - enderim, bogstavrim? - er der melodi, rytme? • Læreren vælger sammen med eleverne passende lyrik som <ul style="list-style-type: none"> - salmer - sange - med fx naturbeskrivelser - digte - med fx et politisk indhold - moderne pop-tekster. Der arbejdes med indhold, metaforer, rim og rytme mv.
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til nogle særtræk ved andre dialekter 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne arbejder i grupper med følgende: <ul style="list-style-type: none"> - Hvor mange forskellige dialekter kender vi her i klassen? - Hvilke kendetegn er der ved de forskellige dialekter? - Hvor i Grønland tales de forskellige dialekter? - Lav en liste med typiske dialekt-ord og vendinger. • Læreren kopierer eksempler på dialekttekster, som eleverne forsøger at læse op. • Eleverne interviewer og laver båndoptagelser med lokale personer, som taler stedets dialekt og/eller dialekter et andet sted fra.

<i>Kultur og levevilkår</i>	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<p>Bed eleverne udpege de ord og det indhold, som viser noget om, hvornår teksten er skrevet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bed eleverne begrunde inddelingen ud fra teksten • Lad eleverne angive særlige sproglige træk, der er karakteristiske for henholdsvis skrevne og mundtlige fortællinger. • Bed eleverne udpege metaforer, rim og rytme i de valgte tekster. • Lad eleverne fortælle om, hvordan de oplever de valgte digte, sange og salmer, og bed dem forklare ud fra teksten, hvad det er der giver dem den oplevelse. 	<p><i>Qanga aamma ullumi</i> – kopimappen. Videoer, CD-er, sange, salmer. Kirsten Thisted og Gåba Thorning: <i>Oqalualaartussaqaraluarnerpoq</i>. Atuakkiorfik, 1996. <i>Sineriammiut oqaluttuaat</i>. Atuakkiorfik, 1999. Karl Kruse: <i>Atuaqatigiit Annakkut</i>. Kalaallit Nunaanni Naqiterisitsisarfik, 1981. Regine G. Benjaminsen: <i>Takornartaq susoruna?</i> Atuakkiorfik, 1995. Jokum Nielsen m.fl.: <i>INUK qallumaat-siaallu puigukkat</i>. Atuakkiorfik, 2000. <i>Aliortukkat – inuusuttuaqqanut alior-tualersaarutit</i>. Nunatta Atuagaateqarfia, 2000.</p> <p>Af flere forfattere: materialesættet ”<i>Sunaaffa</i>”. Atuakkiorfik, 1992 - 2002: - <i>Uagut - atuagartaa</i> (1109-02) - <i>Uagut – Suliassat</i> (1109-02-01/02) - <i>Uagut: Aanaa oqaluttuarpoq</i> - <i>Uagut: Anaana oqaluttuarpoq</i> - <i>Uagut: Aanaqqii oqaluttuarpoq</i> - <i>Uagut: Atuaqatigiit</i> - <i>Uagut: Ikinngutigiiit</i> - <i>Ulloq</i> - atuagartaa suliassartaalu - <i>Piffissaq</i> - atuagartaa suliassartaalu.</p> <p>Fortællinger indsamlet af Knud Rasmussen (fra Nord-, Vest- Syd- og Østgrønland). Hans. A. Lyng: <i>Qujaavaarsukkormiut inuunerannik oqaluttuaq</i>. Atuakkiorfik Iinnisiorfik 1996. <i>Oqaluttuatoqqat & Oqaluttualiat</i> – kopimappen. Villads Villadsen (redaktion): <i>Meeqqanut oqaluppalaat</i>. Ministeriet for Grønland, 1976. Aage Bugge og A. Lyng: <i>Atuaaniutitaat I</i>. Atuakkiorfik, 1991. Aage Bugge m.fl: <i>Atuaaniutitaat II</i>. Atuakkiorfik, 1992.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Klassen laver et kort over Grønland, hvor relevante byer og bygder indtegnes. Lad eleverne påklister eksempler på dialektord, de har fundet, ved de forskellige lokaliteter. Kortet hænges op, så alle kan se det. • Læreren finder lydoptagelser af forskellige dialekter. Disse afspilles for eleverne, der skriftligt stedfæster den hørte dialekt. Eleverne sammenligner derefter deres svar to og to, og derefter gennemgår klassen samlet eksemplerne. • Lad eleverne gennemgå båndoptagelserne og lave en beskrivelse af, hvori hovedforskellene mellem de forskellige dialekter består. 	<p>Mads Lidegaard: <i>Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaanera 1</i>. Pilersuiffik, 1985. Mads Lidegaard: <i>Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaanera 3</i>. Atuakkiorfik/Undervisning, 1995. Elisa Maqe: <i>Tunumiit mersertini oqaluttuaat</i>, Atuakkiorfik 1994 Elevernes egne båndoptagelser.</p>

Systematisk sprogarbejde og sprogfilegnelse	
Læringsmål	Forslag til undervisning
<ul style="list-style-type: none"> • har indsigt i sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster 	<ul style="list-style-type: none"> • Læreren indsamler eksempler på forskellige sprogbrug inden for forskellige typer af tekster: avisartikler, læserbreve, annoncer, reklamer, skønlitteratur, digte, fagbøger, breve, e-mails, tegneserier og skuespil. Læreren gennemgår, hvad der er typisk for sprogbruget i de forskellige genrer: <ul style="list-style-type: none"> - avisartikel: informerende, letlæselig - læserbrev: udtrykker mening - annonce: opfordrende, beskrivende, kortfattet - reklame: overdrivende, rosende - skønlitteratur: bestemt af forfatterens hensigt - digt: strofer, rim, rytme og metaforer - fagbog: oplysninger, informerende - brev: personlige relationer, følelser - e-mail: kortfattet - tegneserie: billeder, talesprog - skuespil: talesprog, regibemærkninger. Eleverne arbejder i grupper. Hver gruppe vælger en teksttype og udarbejder et eksempel med korrekt sprogbrug.
<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan bruge forskellige læsestrategier: oversigtslæse, punkt-læse, skimlæse og nærlæse • kan fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, resume og referat 	<p>Arbejdet med læringsmålene indgår løbende i læseaktiviteterne såvel i grønlandsk som i de øvrige fag. For et eksempel se under kategorien <i>Kommunikation</i>.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • kan indsamle stof og disponere et indhold samt skrive fra ide til færdig tekst 	<p>Arbejdet med læringsmålene indgår løbende i skriveaktiviteterne såvel i grønlandsk som i de øvrige fag. For et eksempel se under kategorien <i>Kommunikation</i>.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<p>•Lad eleverne fremlægge deres tekst og gøre rede for, hvilke elementer i den der karakteriserer den valgte teksttype.</p>	<p>Regine G. Benjaminsen m.fl.: <i>Minittornerit 4 Atuagartaa</i>. Ilinniusiorfik, 2000.</p> <p>Regine G. Benjaminsen m.fl.: <i>Minittornerit 4 Suliassartaa 1 og 2</i>. Ilinniusiorfik, 2000.</p> <p>Regine G. Benjaminsen m.fl.: <i>Minittornerit 4 Ilinniartitsisunut ilitsersuut</i>. Ilinniusiorfik, 2000.</p> <p>Regine G. Benjaminsen m.fl.: <i>Minittornerit 5 Atuagartaa</i>. Ilinniusiorfik, 2001.</p> <p>Pilunnguaq Olsen m.fl.: <i>Minittornerit 5 Suliassartaa 1 og 2</i>. Ilinniusiorfik, 2001.</p> <p>Pilunnguaq Olsen m.fl.: <i>Minittornerit 5 Ilinniartitsisunut Ilitsersuut</i>. Ilinniusiorfik, 2001.</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 2, Oqaasilerineq - Oqaasilerineq (immersuinmeq, kukkunaveersaarneq, oqaasilerineq) 1-14.</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 3, Titartakkat.</p> <p>Elevernes egne skriftlige arbejder.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har viden om betydningen af og kan bruge sproglige virkemidler 	<p>Undervisningen i sproglige virkemidler foregår løbende i forbindelse med elevernes arbejde med læsning af både sagprosa og skønlitteratur og deres arbejde med skriftlig fremstilling. For et eksempel se under kategorien <i>Kommunikation</i>. Som en indføring i begreberne anvendes kortere forløb som det følgende forslag.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læreren skriver en neutral tekst på tavlen, eksempelvis: <i>Angut aqqusinikkooq. Umiatsiaminukarpoq.</i> Eleverne arbejder i grupper med at omskrive teksten. De enkelte grupper skal gøre teksten henholdsvis langsom, farlig, uhyggelig, gammeldags, morsom, ... eller eksempelvis - "hurtig": <i>Angut anernikululluni aqqusinikkut arpappoq tuaviortuluni umiatsiaminukarluni</i> - "beskrivende": <i>Angussuaq pualasooq aappaluttunillu nujalik aqqusinikkut amitsukkut apisimasukkut allornertulluni umiatsiaminut nutaamut aappaluttumut ingerlaarpoq.</i>
<ul style="list-style-type: none"> • har indsigt i forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog 	<ul style="list-style-type: none"> • Læreren udvælger passende skønlitterære tekststykker med personer, der taler med hinanden. Eleverne arbejder i grupper med at omskrive deres tekststykke til moderne talesprogsreplikker. Eleverne opfører eller oplæser derefter deres tekst. • Læreren fortæller kort en morsom, personlig oplevelse, hvor der også bruges mimik og fagter for at illustrere historien. Eleverne arbejder derefter sammen i små hold med skriftligt at genfortælle historien.
<ul style="list-style-type: none"> • kan analysere, indholdslæse, tematisere, fortolke, vurdere og perspektivere tekster og andre udtryksformer i samspil med andre • kan gøre rede for genre, hovedindhold, kommunikation, komposition, fortælleforhold, fremstillingsform, personkarakteristik, analyse, fortolkning og miljøskildring og temaer i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre • har viden om forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion og kan udtrykke viden om samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation, eksempelvis ældre og nyere litteratur, myter og sagn, digte, sagprosattekster, brevformer, reklamer og annoncer 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne arbejder med indholdet af skønlitterære tekster ved hjælp af spørgeord: <ul style="list-style-type: none"> - hvem? - om personer: navn, alder, udseende, egenskaber, forhold til de andre personer - hvor? - om sted: geografisk, by/bygd, ude/inde - hvornår? - om tid: fortid/nutid/fremtid, årstal, tid på døgnet - hvad? - om indhold: konflikter, kærlighed, samfundsforhold - hvorfor? - om hensigten: budskab, underholdning Eleverne skal kunne henvise til konkrete steder i teksten. • Lad eleverne arbejde med et skema til at analysere skønlitterære tekster: <ul style="list-style-type: none"> - forfatter: navn, årstal, levested, andre værker - genre: roman, novelle, digt, sagn, eventyr - tid, rum, miljø - personer: hovedpersoner, bipersoner: personkarakteristik, ydre, indre, forhold til andre personer - tema: personlig udvikling, kærlighed, science fiction osv. - handling: kort resume - hensigt: budskab, underholdning - komposition: fortællersynsvinkel - sprog: let/svært forståeligt, gammelt/moderne - perspektivering: teksten set i større sammenhæng. • Lad eleverne arbejde med at analysere sagprosattekster ud fra følgende punkter: <ul style="list-style-type: none"> - genre: avistekst, fagbog, reklame osv. - de typiske kendetegn for genren - afsender: journalist, forfatter, bureau osv. - hovedindhold - hensigt: nyhed, viden, salg osv. - sprog: slangpræget, fagligt osv. - målgruppe: børn, voksne, personer med særlige erhverv eller behov.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne præsentere deres tekster og gøre rede for deres valg af sproglige virkemidler. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne bruger et mundret talesprog. • Læg mærke til, om eleverne skriftligt kan udtrykke mimik og fagter. 	<p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 2, Oqaasilerineq - Assilissat oqaaseqatigiilu 1-2.</p> <p>Mâliâraq Vebæk: <i>Tusarn. Atuakkiorfik</i> 2001.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Bed eleverne henvise til teksten i deres arbejde med den. • Bed eleverne henvise til teksten i deres arbejde med den. 	<p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 1-3.</p> <p>Tegneserie: <i>Jo, suliassartai</i> – kopi-mappen.</p> <p>Forskellige sange.</p> <p><i>Inuusuttut taalliaat katersat</i>. Pilersuiffik.</p> <p>Aage Bugge og A. Lyng: <i>Atuaaniutitaat I</i>. Atuakkiorfik, 1991.</p> <p>Aage Bugge m.fl: <i>Atuaaniutitaat II</i>. Atuakkiorfik, 1992.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan bruge reglerne for orddeling • kender og kan bruge grundregler for tegnsætning 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne får smalle stykker linieret papir. Læreren dikterer en passende tekst, hvori der forekommer de ord, læreren vil arbejde med. Eleverne skriver efter lærerens diktat og er nødt til at dele ordene, fordi papiret er smalt. Eleverne bytter tekster to og to og retter hinandens arbejde. Til sidst gennemgår klassen i fællesskab teksten og de relevante regler for orddeling. Aktiviteten gentages i løbet af trinnet, således at der efterhånden arbejdes med alle aspekter af orddeling • Læreren udarbejder passende tekststykker uden tegnsætning (fx punktum og komma). Eleverne afskriver teksten, men indsætter de manglende tegn under afskrivningen. Aktiviteten gentages i løbet af trinnet, således, at der efterhånden arbejdes med alle tegn. (Kolon, anførselstegn, parentes, spørgsmålstegn, udråbstegn, semikolon).
<ul style="list-style-type: none"> • har viden om navneordenes og verbernes struktur, dvs. stamord, tilhæng og endelser, og sætningsopbygningen • har viden om forholdsendelserne, stedordene, pegeordene og talordene 	<p>Undervisningen i ord- og sætningsstruktur foregår hovedsageligt i forbindelse med arbejdet med talte og skrevne tekster og - ikke mindst - i forbindelse med skriftligt fremstilling, hvor der er mulighed for, at eleverne kan bearbejde egne tekster. Hovedmålene med undervisningen i grammatik er korrekthed i sproglig form og bevidsthed om udnyttelse af sprogstrukturens udtryksmuligheder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne får et billede hver. De ”tømmer” det for ord ved at skrive alle navneord (<i>taggisit</i>), og udsagnsord (<i>oqaluutit</i>) i hver sin spalte på et stykke papir. Herefter laver de grammatisk korrekte sætninger ved at vælge ord fra de to ordklasser og eventuelt ved hjælp af tilhæng aflede navneord af udsagnsord og udsagnsord af navneord. Ordformerne og sætningerne udvides og omskrives derefter med indsættelse af pegeord og stedord, forskellige tilhæng i ordformerne og ændringer af bøjningskategorierne som tal, fald/forholdsendelser og personendelserne (navneordene) og måde og personendelserne udsagnsordene. Billederne hænges op med de tilhørende sætninger, så alle kan læse dem. • Læreren formulerer mundtligt en sætning. Eleverne arbejder to og to med først at skrive sætningens indhold med så mange selvstændige enkeltord som muligt. Derefter formuleres det samme indhold med så få, lange, sammensatte ord som muligt. Til sidst læser parrene deres sætninger højt for hele klassen.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne forstår og overholder de regler for orddeling, der arbejdes med. • Læg mærke til, om eleverne forstår og overholder de regler for tegnsætning, der arbejdes med 	<p>Hans Møller: <i>Appersarissat</i>. Ilinniusiorfik, 2001. (1101)</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 2, Oqaasilerineq - Killiffilersuutit 1-9.</p> <p>Oqaasiliortut, Oqaasileriffik: <i>Killiffilersuutit - Atuuttarfii nassuiaataat asser-suuterpassuillu</i>. Atuakkiorfik Ilinniusiorfik 2000.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om sætningerne og ordformerne er korrekte med hensyn til ledstilling, brugen af tilhæng på ordstammerne og bøjningsendelserne 	<p>Billeder i farver fra kalendere eller lignende.</p> <p>Regine G. Benjaminsen m.fl.: <i>Minittornerit 4 Atuagartaa</i>. Ilinniusiorfik, 2000.</p> <p>Regine G. Benjaminsen m.fl.: <i>Minittornerit 4 Suliassartaa 1 og 2</i>. Ilinniusiorfik, 2000.</p> <p>Regine G. Benjaminsen m.fl.: <i>Minittornerit 4 Ilinniartitsisunut ilitsersuut</i>. Ilinniusiorfik, 2000.</p> <p>Regine G. Benjaminsen m.fl.: <i>Minittornerit 5 Atuagartaa</i>. Ilinniusiorfik, 2001.</p> <p>Pilunnguaq Olsen m.fl.: <i>Minittornerit 5 Suliassartaa 1 og 2</i>. Ilinniusiorfik, 2001.</p> <p>Pilunnguaq Olsen m.fl.: <i>Minittornerit 5 Ilinniartitsisumut Ilitsersuut</i>. Ilinniusiorfik, 2001.</p> <p>Grammatikopgaverne i kopimappen til: <i>Ajorani</i>.</p> <p>Grammatikopgaverne i kopimappen til <i>Gummi-Tarzan</i>.</p> <p>Grammatikopgaverne i kopimappen til: <i>Piiaasup pania Ronja</i>.</p> <p><i>Kalaallisut sulliviit</i> (Pilersuiffik) Mappi 2, Oqaasilerineq - Immersugassat 1-6.</p> <p>Lone Kokholm: <i>Qanoq oqassaagut?</i> Ilinniusiorfik 2001.</p>

Læreplan for Grønlandsk

C: Appendiks

Appendiks C1 – Undervisning i skrivning

(tillægget er under udarbejdelse og fremsendes senere)

Appendiks C2 – Undervisning i grønlandsk for ikke-grønlandssprogede elever

(tillægget er under udarbejdelse og fremsendes senere)

Appendiks C3 - Tværfagligt forløb i grønlandsk på mellemtrinnet

I nedenstående forslag til et tværfagligt undervisningsforløb er faget *grønlandsk* suppleret med læringsmål fra følgende fag og fagområder:

Naturfag

Dansk

Musiske fag (formning, sang, idræt)

Personlig udvikling

Lokale valg

Matematik

Emne: *Uumasumik allaaserinnineq, kalaallisut projekti* (beskrivelse af et dyr, projekt på grønlandsk)

Formål

- at eleverne får suppleret undervisningen med henblik på udvikling og tilegnelse af viden og færdigheder i forskellige fag og fagområder,
- at eleverne derigennem tilegner sig forskellige arbejdsmetoder,
- at eleverne bliver i stand til at skabe visioner, udføre projektopgaver og at udføre givne arbejdsopgaver i forhold til deres læringsniveau,
- at eleverne bliver i stand til at fremlægge opgaver med dertil knyttede evalueringer,
- at eleverne bliver i stand til at komme med forslag til det videre forløb, og
- at eleverne bliver i stand til at gennemføre afsluttende evalueringer.

Mål

- at eleverne skal blive bedre til at arbejde med faglig læsning ved at gøre brug af fagbøgernes indholdsfortegnelse, stikordsregister, billeder, overskrifter og undertekster,
- at eleverne lærer at søge oplysninger om et konkret emne på biblioteket via opslagsbøger og andre faglige bøger på skolen,
- at eleverne lærer at søge oplysninger om et konkret emne på nettet ved hjælp af søgemaskine,
- at eleverne stifter bekendtskab med og bruger web-steder. bl.a. Lademann Online Leksikon,
- at eleverne gennem projektet oplever forskelle på faktiske oplysninger og fiktion
- at eleverne anvender procesorienteret skrivning
- at eleverne arbejder under given tidsfrist, hvori de alene, i gruppe eller sammen med lærer planlægger et forløb, og
- at eleverne lærer at sammenfatte oplysningerne til en skriftlig rapport.

Produkt

- Eleverne skal fremstille en skriftlig rapport skrevet i hånden eller på computeren, hvori der indgår faglige tekster samt billeder om et selvvalgt dyr. Oplysningerne skal hentes fra fagbøger og Internet.
- Rapporten skal indeholde: forside, indholdsfortegnelse, bagsidetekst, kilder, billeder.
- Den færdige rapport præsenteres i klassen samt afleveres til lærerne mhp. respons.

Elevernes forudsætninger

De faglige kompetencer inden for stavning og læsning er på et niveau, hvor eleverne magter selvstændigt at tilegne sig faglig viden fra en tekst samt skriftligt magter at vurdere egen stavning. Eleverne har:

- gennemgået Mikroværksted skoleaftale 10-finger 2.0,
- skrevet små tekster i Word,
- spillet pædagogiske spil,
- lært at logge på skolens netværk samt brugen af kodeord og gemme tekster, billeder osv. i egen mappe.

Tidsforbrug

Emnet "Uumasumik allaaserinninneq" planlægges til fire uger omfattende klassens timer i naturfag, grønlandsk, dansk, matematik, håndværk/design og kunst/arkitektur.

Til introduktionen af Internettet reserveres datalokalet i tre af elevernes dobbelttimer, da det er vigtigt, der er god tid til både lærergennemgang og elevernes afprøvning af og arbejde med de nye områder inden for IT.

Under hele projektforsløbet reserveres datalokalet to timer dagligt, så eleverne har tid til at fordybe sig i søgning og udfærdige deres rapport på en for alle tilfredsstillende måde.

Fagenes indhold i det tværfaglige forløb

Udgangspunktet er naturfag, grønlandsk og dansk, hvor aktiviteterne går hånd i hånd. Det vil også være naturligt at inddrage matematik, kunst/arkitektur. Begreber og arbejdsmetoder i fagene skal bidrage til at belyse forskellige sider af projektet. Arbejdsformerne giver mulighed for, at der ikke kun arbejdes med elevens intellektuelle kompetencer, men også inddrager kreative, musiske, sociale og praktiske erkendelsesformer.

Anvendte læringsmål:

Fra grønlandsk:

Inden for *Kommunikation*:

- kan bruge sproget forståeligt og klart i samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse,
- kan præsentere tema- og projektarbejder,
- kan skrive i fiktive og ikke-fiktive genrer, såsom referat, digte, drama, breve, anmeldelser, dagbøger, rapporter og avisartikler,
- kan bruge skrivning bevidst som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog, hurtig-skrivning og notater og
- kan give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster.

Indenfor *Indhentning af information*

- kan bruge biblioteket selvstændigt og søge information,
- kan indhente, udvælge og anvende relevante oplysninger om et bestemt emne, f.eks. fra bøger, Internettet, andre medier og fra andre mennesker,
- kan bruge fagspecifikke programmer og
- kan benytte ordbøger, opslagsbøger og andre relevante informationer.

Inden for *Systematisk sprogarbejde og sprogtilægnelse*

- har indsigt i sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster,
- kan indsamle stof og disponere et indhold samt skrive fra ide til færdig tekst,
- har viden om forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion og kan udtrykke viden om samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation, eksempelvis ældre og nyere litteratur, myter og sagn, digte, sagprosa-tekster, brevformer, reklamer og annoncer.

Fra Dansk:

Inden for *Indhentning af information*

- kan skaffe sig informationer fra dansksprogede kilder såsom trykte tekster, elektroniske medier mv.,
- kan finde, udvælge og sammenstille informationer, der kan belyse aftalte emner og
- kan planlægge interviews og andre spørgeundersøgelser og anvende information fra disse i arbejdet med aftalte emner.

Fra Naturfag:

I *Biotoper og økosystemer*

- har undersøgt karakteristiske biotoper i lokalområdet,
- har beskæftiget sig med forskellige landbiotoper i Grønland,
- har viden om udryddede og udryddelsestruede dyrearter i Grønland,
- har beskæftiget sig med et udvalgt tempereret og et udvalgt tropisk område, det dominerende økosystem, typiske planter og pattedyr, typiske klimaforhold samt menneskers beklædning og
- kan give eksempler på dyrs og planters tilpasning til forskellige levesteder.

Fra Personlig udvikling:

Inden for *Samarbejde og kommunikation*

- bruger aktiv lytning naturligt,
- giver ros og konstruktiv kritik på andres udsagn, handlinger og arbejder.

Fra Lokale Valg:

Inden for *Formning, sang og idræt*.

Følgende er citeret fra det overordnede fagformål:

- at eleverne opnår indsigt og alsidige færdigheder inden for fire fagområder: håndværk og design, kunst og arkitektur, idræt og udeliv samt musik, sang, bevægelse og drama.

Fra Matematik:

Inden for *Arbejde med tal og algebra*.

- kan knytte talforståelse sammen med hverdagserfaringer, herunder brug af de fire regningsarter,
- kender til at kunne bestemme størrelser ved måling og beregning,

Inden for *Arbejde med geometri*.

- kan måling og beregning af omkreds, areal og rumfang i konkrete situationer,

Selve undervisningsforløbet kan ses i: ”Ilinniartitsisumiit ilinniartitsisumut/Fra lærer til lærer”, indsat i Kalaallisut kopimappen: *Uumasumik allaaserinninneq, kalaallisut projekti, Pilersuiffik 2001*.

I undervisningsforløbet anvendes projektarbejdsformen.

Eksempler på søgemaskine og web-steder

- www.Altavista.dk/billede
- www.lademann.dk
- www.dyrebrevkassen.dk

Liste med konkrete råd til eleverne om, hvad de skal være opmærksomme på, når de vurderer et web-sted

- Er der en tydelig titel, der siger noget om indholdet?
- Er der en indledende tekst (introduktion), der fortæller, hvad du kan finde på siderne?
- Kan du se, om indholdet virker rigtigt?
- Er det nødvendigt at søge på andre sider?
- Er der kildefortegnelse?
- Kan du lave andet end at læse på siden (interaktivitet)?
- Hvor gamle er oplysningerne på websiden?
- Hvem har lavet siden?
- Vær ekstra opmærksom på, om det er en reklameside eller en faktaside
- Kan du bruge siden?
- Er der billeder, diagrammer osv. på siden?
- Findes der links, hvor du kan finde andre oplysninger?

Pædagogisk overvejelser i forbindelse med konkrete råd til eleverne om vurdering af et web-sted

Der lægges vægt på, at eleverne lærer at vurdere de oplysninger, ovennævnte web-steder og søgemaskine beskriver. Ud fra elevernes faglige niveau benyttes ovenstående 3 web-steder, for at mindske og overskuelig gøre omfanget af informationer.

Inden eleverne lærer at bruge en søgetjeneste, har de valgt et dyr fra f.eks. Afrika, som de har læst og fundet oplysninger om i fagbøger.

Organisering i datalokalet

I skolens datalokale er der installeret en fast projektor, som er tilsluttet en af computerne. Projektoren kan alle lærere anvende ved gennemgang af nye områder inden for IT. Denne projektor bruger læreren ved gennemgangen af undervisningsforløbet om søgemaskiner, så alle elever tydeligt kan se, hvad der bliver gennemgået, inden de selv skal i gang. Læreren gennemgår et enkelt område af gangen, som eleverne så umiddelbar herefter afprøver på deres egen maskine.

Organisering af elever

Eleverne sidde to og to ved en computer, idet eleverne skal støtte hinanden ved indøvelse af brugen af søgemaskiner. De enkle elever har hver især deres styrkeområder, som ved et makkerarbejde kan styrke arbejdet og lette forståelsen og tilgangen til brugen af søgemaskiner for den enkelte elev. Ved makkerarbejde vil de fejl, eleverne undervejs laver, bliver lettere at overkomme og rette, for samtaler og diskussioner mellem eleverne vil hurtig have afklaret, hvordan fejlene klares, og derved kan de omsætte fremmed information til egen viden.

Ved udarbejdelse af rapporter, skal eleverne arbejde individuelt for at undgå unødige ventetid, men de skal stadig have deres søgemaskinemakker som sparringspartner, for det er rart for den enkelte elev at vide, at der altid er en kammerat, man kan bede om hjælp eller vejledning, hvis læreren ikke lige er ledig.

Eksempel på søgeopgaver

Før eleverne selvstændigt går i gang, introduceres www.dyrebrevkassen.dk med eleverne, for at gennemgå punkterne i listen med konkrete råd, når de vurderer et web-sted. Først snakkes der om selve web-stedet og finder de oplysninger, man kan finde på startsiden. Derefter søger alle på "elg", hvor vi gennemgår resten af punkterne.

Med introduktionen af www.lademann.dk kan der lægges vægt på det faglige indhold af en web-side. Eleverne skal gennemgå følgende opgave:

- Søg elsdyr
- Kan en elg blive højere end din lærer?
- Har elgkoen et gevir?
- Hvad kaldes en hanelg?
- Hvornår har der levet vilde elsdyr i Danmark?
- Hvor i Danmark kan du måske møde en vildtlevende elg?

Arbejdet opfølges med en fælles snak om, om oplysningerne på siden var let tilgængelige, varieret, indholdsrig samt om indholdet virker rigtigt.

Endelig introduceres billedsøgning på søgemaskinen www.Altavista.dk. Igen bruges elg som eksempel, og kassediskussionen tager udgangspunkt i listen med konkrete råd. Eleverne kopierer et billede og sætter det ind i et Word-dokument.

Efter introduktionerne søger eleverne specifikke oplysninger og billeder om deres eget dyr. Til dette arbejde magter de nu at navigere og orientere sig i diverse søgemaskiner. Der findes utrolig mange søgemaskiner. Tre af de søgemaskiner, eleverne kan anvende og søge på, får de frem ved at skrive følgende web-steders adresser:

www.google.com
www.altavista.com
www.kvasir.dk

Evaluerings:

Ved evaluering efter endt forløb kan følgende inddrages:

- Arbejdsproces
- Inddraget viden
- Produkt
- Samarbejde
- Præsentation
- Er målene for arbejdet nået?

Litteraturhenvisning

- *Biologik*. Ilinniusiorfik
- *Uumasulerineq*. Ilinniusiorfik
- *Vi arbejder med Afrikas dyr* af Lillemor Andersen. Forlaget Spiren
- *Ideer på tværs bog 23* af Lillemor Andersen. Forlaget Spiren
- *Lette Flachsboøger – Vilde dyr*. Forlaget Flachs
- *Naturens verden*. Forlaget Flachs
- *Solstrålebøger: Tæt på*. Maaholms Forlag
- *I gang med kunst. Dyr*. Af Sue Lacey. Thaning & Appel
- *I gang med kunst. Landskaber*. Af Sue Lacey. Thaning & Appel
- *Kunst for børn* af Heather Whelan.

